

ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ!

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНО-СОБОРНИЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ТОВАРИСТВА ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

УЛАШТОВУЮТЬ

ДЕРЖАВНИЦЬКУ МАНІФЕСТАЦІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ

В НЕДІЛЮ 1-го ВЕРЕСНЯ 1935 Р

в Карнегі Гол, при 7-мій Аве. і 57-мій вулиці у Нью Йорку

В НАЙКРАЩІЙ КОНЦЕРТОВІЙ САЛІ В НЬЮ ЙОРКУ.

ПОЧАТОК ТОЧНО 8-ма ГОДИНА ВЕЧЕРІ!

ТІКЕТИ В ЦІНІ ВІД 75 ЦЕНТ. ДО \$2.00.

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЄ! — Наша Вітчизна на шляху руїни! Відвічні вороги скували в кайдани Україну, грабують її величезні багатства, руйнують навіть нашу прададану церкву. Одним словом, ціле життя Української Нації закували ворог у кайдани насилья й терору! Українська Еміграція мусить подати помічну руку своїй Вітчизні! В Європі назрівають події, які можуть потракати основами Європи та цілковито змінити її політичну карту. На цей момент ми мусимо бути приготованими та готовити вже тепер всі свої сили до боротьби за остаточне визволення з ворожого ярма, бо ніхто крім нас самих не возволить України. Тому не сміє бути ні одної організації, ні одної групи, якіб відтягнулися від цього великого національного обов'язку, яким є ДЕРЖАВНИЦЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ!

Тікети можна дістати: в Нью Йорку в домівці ОДВ та в канцелярії Укр. Нар. Дому, в гротері п. Бойчука, 228 Аве. В; М. Сурмач, 103 Аве. А; в Нашім Базарі п. Задорешко, 151 Аве. А.

Джерзі Сіті: в офісі „Свобода”.
Асторія: в п. Кривеня.
Бронкс: в п. Найдана й Короля

Бруклін: в Володимира Шенка, Катерини Баран, п. Се-
нотини.

Пасейк: в п. Швеця й п. Прип'яна
Елізабет: в Варварі Безкоровайної й в Центральній Ко-
мітеті.

Озон Парк: в Олені Швед і Павчака.
Джамейка: в п. Мельничук.

Стейплтон: в Григорія Моштерського.
Ірвінгтон: в Юлії Юрєвич.
Також усі Сотні Чорноморських Січей мають тікети до,
розпродавання.
За Президію Маніфестаційного Комітету:
В. РІЗНИК, секр.
NEW YORK CITY.

P. O. BOX 13, Sta. D,

NEW YORK CITY.

ЯК ЖИЛО ГАЛИЦЬКЕ СЕЛО ЗА ПАНЩИНИ

(Що можна було вичитати в старинних метриках одного села).

Підчас побуту в селі Виспів, рогатинського повіту, 1933. р. мені довелося наткнутися на метрику з сіл Виспа, Любша й Мелна (всі належать до парохії Виспа), що починалися з 1781. р. Тоді мені прийшло на гадку переглянути й порівняти найстаріші десятиліття цих метрик у тій надії, що, може, на основі їх, мені вдасться змалювати собі картину з побуту нашого села за панщинних часів.

Я провіряв тільки півторця десятки літ у метриках народжених, шлюбів і померлих села Мелни (від 1784—1810). Та вже й це вписано мені, що старі метрики, колиб їх прослудити уважно, далиб багатий матеріал до життя нашої села за панщини; що на основі цих метрик можнаб собі як-так відтворити картину побуту нашого села в тих часах.

Щож вичитав я, і до чого дійшов, сподіваючись за старими метриками села Мелни?

Першочисно у тих часах наші села були маленькі й мали зовсім інший вигляд. Село Мелна, що має тепер до 60 господарств, чало тоді ледви 30. Сьогоднішнє село Виспа, де правда, є село замку й ровів, а частини села зветься „Базар” і „Передмістя”, було тоді мисливим.

Про неспівідаті дописи священиків про життя людей. Коли вони були з Мелни, чи з Любши — то вони „RUSTIC” (селянин), колиж із Виспи, то „URBAN” (міщанин), або — з міста Виспи метрику писави по латинськи. З таких самих дописок про життя доведе-

ли на присілку Березівці). Вони мали своє замкнене коло, женилися і кумували між собою. В метриці священики дуже докладно зазначують їх фах на назвища жінок, що, всупереч до назви селянських жінок: Готриха, Ломажиха, Савуліха й т. д., мають назви на -ова, н. пр., Кручкова.

Як виходить із метрики шлюбів, селяни побиралися тоді дуже молоді. Більшість новожених має до 20 років життя, один навіть — 15. А їх наречені — 17—16. Побиралися, здебільша, в осени, а тоді є випадки, що на одну неділю випадає й по 2 весілля. Так, як сьогодні, хлопці з Мелни женилися на сусідів, навіть далекі села, а й сусідські парубки женилися з меленськими дівчатами. Тоді між свідками при шлюбі бував звичайно один із села, другий — чужий. Можна здогадуватися, що й чужі гості бували тоді на весіллях і що весілля проходили буйно. А проте є роки, — і по два за чергою — коли в селі не було зовсім весілля. Від рік 1809—1815, не було в селі ні одного весілля. Це тому, здається, що тоді були наполеонські війни, й молодь була у війську. В тих роках є далеко менше й уродін дітей, як звичайно.

На основі тієї старої метрики можна ствердити, що і відвіди і відводи побиралися дуже мало. З метричної книги можна ствердити, що рогатинського повіту не було, що цілий він належав до березанського „бейшири”, що на його чолі стояв „КРИШНАУТМАНН” (староста округи). Він вислав на села окремого контролера, чи панотці, ведуть акси́л метрику, і перший підпис такого контролера знаходимо в метриці під 1808. р. Це якийсь „Науртшир” (сотник) Страйхер, хоч пізніше контролюють метрику „LEUTENANT” (четарі). Крім

цього, в метриці зустрічаємо підпис декана, що часто, більш-менш що два роки, тек приїздив на контролю метричних книг.

Мусимо замітити, що хоч інструкція по польським підписам (акса́лки) щодо ведення метрик погрожувала священикам за кожну помилку в них карю 4 польських злотих (ні інструкція по польським й по німецьким), що проте метрики ведені недокладно. Раз записано як сід походження, рід і становіще осіб, то знов інших ні. Назвища поперекучувані з польська (поруч записувано дітиске, напр.: Гурник і Гурник), дівчата часто записані за жінки (Ломажова) і т. д. Ясна річ, усе це утруднює роботу якийсь певні висновки.

Найстарша метрика народилися села Мелни починається 1784. р., й перша записана в ній дитина — дочка Івана Ломажина, що побила світ 5-го травня 1784. р. Запис про дашуш дитину, сина Гаврила Лави, Юрія, доводить, що в тодішньому містечку, тепер селі, були жили міщани й селяни. (Його мати Олені — селянка з Виспи, а кум Яків Білий — міщанин)...

Дітей родилося назгал багато. Коли зваяжи, що в Мелні було тоді 30 господарств, то 12—14 дітей, що їх родилися щорічно — доволі велике число. Смертність серед дітей велика, коли барті під увагу їх екзальксь; але велика, — коли числити дитячих мерців на загальне число небіжчиків: за перші 10 років у метриці дітей умерло всього 10 (від 1—10 року, але мерців у тих самих роках було всього 27, отже що третій мерць — дитина).

Як відбувалися тоді христині — не знаємо. Та за тим, що кажуть метрику про кумів, може здогадуватися, що вони були досить гучні, батьки-селяни просять нерідко на хресний батьків для своїх дітей шпактук, мельників, дружини парохів. Правда, щоб був хто

селянам кумом із двора, вчитель, мандатор, із метрик не виходить. Також нема записаних у метриках дітей тих людей — вони видко христині діти в костелі.

Тодішні батьки переживали не раз тяжкі хвилини й великі клопоти. У 1788. р., напр., була в селі пошесть „FEVRA CALIDA” (зміна пропасниці), що забрала багато дітей, не перебіраючи, старших чи молодших; в серні 1797. р. лютувала дезинтерія з багатьма жертвами в дітях. У 1804. р. зазначена якась пошесть „білз голови”, на яку померли 3 особи (дві в одній хаті), але що це за недуга — невідомо; може — тиф. В 1831. р. й 1855. багато жертв ухлипла холера — не раз захворіла по кілька з одної хати, а тах умирало по кільканих на день...

Дуже цікава справа з тодішнім парохом Мелни, о. Алексієм Готровським. В 1794. р. вмирає Йому 4-літня донечка Юлія на шкарлатину, в найближчому році родиться Йому донечка Тетяна; рік пізніше він умирає, маючи 100 літ, та кілька місяців після його смерті родить його жінка — лавра, донечку Ашу. Взагалі метрика виказує, що тодішні люди були здорові, що їх умирало небагато, порешино 3 на рік. Є роки, коли в селі нема ні одного мерця. Більшість мешканців доходили до дуже поважного віку: діти понад 75 літ у тих часах не рідкість. Цінаво теж, що молодь у повнаго віші майже не вмирала; за просліджених 26 літ ми не зустріли (крім жерти пошесть) ні одного в 15—30 році життя. Зате вмирали діти немовлята та старші діти, а були випадки, що до року живило й по 2 і 3 в одній хаті.

Звичайно люди вмирали природною смертю. Та серед прижити смерті знаходимо хвороби, напр., ангіна, задуха, коклюш, простуда, кольки, спухлятина й навіть пошесть, що в короткому часі забирали по

кілька жертв. Під 1806. р. записаний один мерць, що згинув наглою смертю — „випадком вбитий”...

Село так узагалі було моральне. Першу нещасливу дитину метрика уроджених записує аж у 1803. р. Тодішній парох, о. Сісіловський, залишив у її записі рубрику „батько” порожньою й почав був у ній щось писати, але так на першій букві „P” і скінчився...

Отже короткий і скупий огляд життя одного галицького села за панщини, зроблений на основі метрик. Тепер, коли Виспа з містечка зробилася селом, Мелна — двічі така велика, коли нема в ній ні одного назвища колишніх шляхтичів і нема ніяких загадок та документів про побут села в панщини, навіть ці скупі відкритки кидають трохи світла на тодішнє життя селянина.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БРЕСЛАВ, ПА.

Новий У. Н. Дім.

Заходом кількох свідомчих Українців збудовано в нас величавий Український Народний Дім, найбільший в околицях Білзе-Баре і Скрентоню. Дещо це не докінчене, бо в нас велике безробіття у майнах. Та, не зважаючи на важку скруту, ми поступаємо вперед і сподіваємось укінчити загальне діло в кількох місяцях на славу цілій околиці. Показемо, що може зробити горстка людей, якщо збереться шире за діло.

Не хочу наводити імен тих людей, бо саме діло їх похваляти, а слова без діла нічого не варт.

З початком вересня відбувається в нас відкриття нової сцени, яку малює наш артист

KRUEGER'S

перший, що дав пиво й сід у

KEGLINED БЛЯШАНКАХ

БЛЯШАНКА

МАЄ 12 УНШІ

— ТАКСАМО, ЯК

ФЛЯШКА

Дмитро Захарчук. Сцена малюється в чисто українському дусі і здається, що чоловік у рідному краю, як споглядає на ті помальовані полотна, з яких чарують око ліпші види наших рідних сторін.

Сподіваємось, що тепер настане в нас ще живіше життя! бо в У. Н. Дімі будуть мати Українці де зійтись, щоб краще зорганізуватися і спільно працювати для добра нашої еміграції й нашої України.

Основа з громади.

ПОДЯКА

Я, нижче підписаний член від 334 У. Н. Союзу в Клівленді, О., складаю щире подяку головним урядникам нашої організації за ухвалення мені допомоги з фонду запомогового в сумі \$15, котрі стали мені великою помічю у моїм тяжкому положенні. Бажаю знайкращого успіху У. Н. Союзові. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Григорій Романів.

Зустріли чоловіка розбійника. Один каже: „Заріжмо!” другий каже: „Повісімо!” А той чоловік: — Робіть, каже, люди добрі, як краще.

129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568